

Onni vai onnettomuus, kun Venäjä sai Suomen?

Hänen Maj:insa Ruotsin Kuningas sa-
noutuu ehdoitta irti ainiaaksi, niin
omasta kuin Ruotsin valtaistuimel-
le astuvien seuraajiensa ja valtakun-
nan puolesta, Hänen Majesteettinsa
Venäjän Keisarin ja kaikkien Hänen
Seuraajiensa Venäjän valtaistuimelle ja keisarikun-
taan hyväksi, kaikista oikeuksistaan ja nimikkeistään
allamainittuihin lääneihin, jotka nykyisen sodan
kuluessa Hänen Keis. Maj:insa aseet ovat Ruotsin
Kruunulta vallanneet, nimittäin Ky-
menkartanon lääniin, Uudenmaan
ja Hämeen, Turun ja Porin mukaan
lukien Ahvenanmaan saaret, Savon
ja Karjalan, Vaasan ja Oulun lääniin
samoin kuin Länsipohjaan Tornion-
jokeen saakka, siten kuin seuraavassa
artikkelissa tarkemmin rajan mer-
kitsemisestä säädetään.

Näin kuuluu Haminan rauhan-
sopimuksen se osa, jossa Venäjän
keisarikunnan ja Ruotsin kunin-
gaskunnan uusi raja syksyllä 1809 määriteltiin. Se
vedettiin kulkemaan Tornionjokeen, mutta myös
Kalixinjokea ja Kemijokea harkittiin. Asia oli uusi:
ikinä ennen ei pohjoiseen ollut valtioiden rajaa tar-
vinnut linjata.

Suomi ei silloin siirtynyt Venäjälle, sillä mitään
Suomea ei ollut olemassa. Oli joukko Ruotsin
itäisiä läänejä.

Pari viime viikkoa on puhuttu siitä, olisiko Karjala
ollut ostettavissa takaisin vuosina 1991–92. Mutta il-
man Haminan rauhaa tuskin edes olisi mitään Kar-
jalaa, jonka Suomi olisi voinut menettää. On näet
hyvä huomata, mitä rauhansopimuksessa ei ollut
mainittuna: siinä ei ollut Kakisalmen lääniä eikä
Viipurin Karjalaa, ei ylipäätään alueita Kymijosta
tai Savonlinnasta itään.

Ne Ruotsi oli tunaroinut venäläisille jo vuosi-
kymmeniä aiemmin, ja niiden yhteyksiä rajan länsi-
puolelle oltiin hyvää vauhtia katkomassa. Ilman
Ruotsin häviämää sotaa suurvaltojen raja olisi jö-
köttänyt Kymijoen ja koko Karjala siitä itään olisi
venäläistynyt vauhdilla ja pysyvästi. Nyt nuokin alu-
eet tulivat autonomisen stururruhtinaskunnan eli
syntyvän Suomen osaksi.

Ilman Venäjän voittoa Ruotsin valtakunnan itäisissä
lääneissä varmaan puhuttaisiin valtakielenä ruotsia
tänäkin päivänä. Mitä siitäkin seuraisi – aivan hyvin
voisi kuvitella, kuinka joku vaaleanpunaisiin housui-
hin pukeutunut Wahlroos-niminen kartanonherra
kutsuisi kuningasparin kaksipäiväisille kesteille tiluk-
silleen... hoppsan, niinhän tuo taisi tehdä nytkin.

Suomen sodan taisteluiden muistomerkkejä on pit-
kin maata, ja jo niiden sijainnista voi päätellä, ettei
Ruotsin armeijan vastarinnassa ollut päätä eikä hän-
tää. Sankarilista siitä tuli vastarunoilija J. L. Runeber-
gin mielikuvituksessa noin 50 vuotta myöhemmin.

Runebergistä tuli tämän myötä kansallisorunoilija
siihen Suomeen, joka oli tuur, syntymässä. Harva
siinä ajatteli historian ironiaa: uuden kansallisval-
tion kehittyminen oli mahdollista vain siksi, että
Runebergin ihannoimassa sodassa kaikki meni pie-
leen. Ellei olisi mennyt, raja olisi jäänyt Kymijoen
– ja pääkaupunki Turkuun.

Historiassa jossittelu on kiehtovaa ja houkuttele-
vaa, mutta ei se mihinkään johda. Sen sijaan toteutu-
nutta historiaa pitäisi jotenkin pystyä tulkitsemaan.

Nyt kalentereista on vääjäämättä tulossa esiin vuosi
2009 ja sen myötä tasan 200 vuotta siitä, kun Napole-
onin sotkemma 1800-luvun alun suurvaltopoliitikas-
sa Ruotsin itäisiä alueita käytettiin kauppatavarana.

On hyvin vaikea päätyä mihinkään muuhun kuin
siihen, että nykyisen Suomen kannalta siirtyminen
Ruotsilta Venäjälle oli onni. Tosin tämäkin edellyttää
jälkikäteistulkintaa. Autonomian aika kesti toistasaa-
ta vuotta eli enemmän kuin tähänastinen itsenäi-
syy, eikä venäläistämiseen tähänneiden sortovuosi-

**Suomessa ja Ruotsissa valmistellaan sarjaa
tapahtumia "merkkivuoden 1809" muis-
toksi. Jo kummallinen nimi kertoo, kuinka
edelleenkin on vaikea päättää, mitä Suomen
päätymisestä osaksi Venäjää oikein pitäisi
nykypäivänä ajatella.**

en aikana asiassa paljon onnea näyttänyt olevan. Siinä
ohessa kylläkin vallitsi pitkä rauha ja kaikki kehittyi.

Siitä sitten päädytään siihen, olisiko itsenäistä
Suomea lopulta syntynyt ilman lokakuun vallan-
kumousta Venäjällä ja Leniniä, joka arveli Suomen
kohta seuraavan perässä sosialismiin.

Onnen ja onnettomuuden määrittely historias-
sa on suhdanneherkkää touhua. Siksi edessä
olevan merkkivuoden nimi on, mahdollisim-
man lakonisesti, Merkkivuosi 1809. Sekä Suomessa
että Ruotsissa on koottu nimekäs valtuuskunta pohti-
maan vuoden viettoa ja alkusoittoa on jo otettu.

Venäjään on kiinnostunut osallistumaan merk-
kivuoden tapahtumiin. Kuinka, sitä ei ainakaan vie-
lä ole kerrottu.

Merkkivuoden päätapahtumat Turussa, Haminassa
ja Porvoossa liittyvät suoraan historiallisiin paikkoi-
hin, Lahdessa pidetään historiapäivät. Mutta jotain
listoilta ilmiselvästi puuttuu. Missä on se seminaari,
jossa pohditaan pohjoiseen Tornionjokilaaksoon
noin vain ilmestyneen valtakunnanrajan roolia, sen
tuomaa muutosta ja nykypäivää? Entä miten voi olla,
ettei Ruotsin 45-henkisessä, Carl Bildtin vetämässä
kansallisessa valtuuskunnassa
näy yhtäkään tornionjoki-
laaksolaista tai meänkie-
listä nimeä?

Haminan rauhaa
tehtäessä pohjoisen
rajanveto saattoi
vaikuttaa aika
yhden tekevältä,
mutta 200 vuo-
den jälkeen voisi
jo olla aika kypsä
pohdita, mitä tuli
tehdyksi.

■ kolumni

Markku Heikkilä

markku.heikkila@kaleva.fi